

Indhold

Forord | 9

1. Indledning

En undersøgelse af grænseområder og grænselinjer i et kystlandskab | 13

Anvendte metoder | 15

1900-tallets opfattelse af daner og slaver i Østersøområdet | 21

2. Dania slavica | 25

Kulturmødet i den vestlige Østersø i tid og rum | 25

Kulturel identitet og kulturudveksling | 26

Undersøgelsesområdets geografi | 28

Stednavne og andre kildegrupper | 29

Arkæologiske kildegrupper | 32

3. Det historiske og politiske landskab | 39

Forholdet mellem daner og slaver i Østersøområdet | 42

De historiske kilder – Mission og magtforhold | 57

4. Det arkæologiske landskab | 69

Fund og fortidsminder | 69

Arkæologisk historik | 70

Arkæologisk kildemateriale | 75

Mønt- og skattefund | 83

Statistisk referencemateriale og en række lokaliteter
i tilknytning til resurseudnyttelse | 85

5. Det fysiske landskab | 87

Kildemateriale til det fysiske landskab | 87

Kystlandskabet | 88

Barrierer, korridorer og knudepunkter | 93

Overlevering af kystlandskabets kilder | 98

6. Resurseudnyttelse i kystlandskabet | 105

Sjælland | 106

Møn, Lolland og Falster | 120

Smålandshavet | 131

7. Bebyggelsen | 135

Skriftlig omtale af lokaliteter inden for undersøgelsesområdet | 138

Bebyggelsens lokalisering i landskabet | 145

Koncentration af bebyggelsen og ændret lokalisering i forhold til kysten | 148

Resurseudnyttelse | 151

8. Forskelle og ligheder på tværs af østersøen | 155

Kystlandskabet og skovklædte kyster | 159

Kommunikation over vand og land | 161

Overleveret slavisk navnestof nord for og dansk navnestof syd for Østersøen | 165

Forskelle i fremtræden | 168

Kystlandskabet ved Østersøen i vikingetid og tidlig middelalder | 171

9. Østersøkeramik | 177

Form, funktion og fremstilling | 179

Gods og farve | 180

Fremstilling på kavalet | 181

Overfladebehandling og ornamentik | 181

Bundmærker | 182

Funktion | 183

Historik - lokale typologier i regionalt perspektiv | 184

Østersøkeramik og slavisk keramik - typologisk set | 190

Datering af østersøkeramikken på Sjælland og øerne | 192

Sammenfatning | 195

10. Kontakten mellem daner og slaver på tværs af østersøen | 197

Mission, magthavere, mønter og flådefartøjer | 197

Regional og lokal kontakt afspejlet i genstandsmaterialet | 201

Grænseområdet - midt mellem | 202

11. Sammenfatning. Venner og fjender | 205

Identitet og sprog og slaviske stednavne | 207

Statsdannelse og lokale magthavere med indflydelse på tværs af Østersøen | 208

Det levede liv - kontakten på tværs af Østersøen | 212

Det arkæologiske materiales grænser og begrænsninger | 215

Strategisk forsvar | 220

Kulturel interaktion - kulturgeografi og landskabsarkæologi | 221

Lolland-Falster - øerne midt imellem konflikter, forhandlinger, pirateri og gidseltagning | 223

Appendiks 1

Bundmærker på østersøkeramik fra Lolland

- et bidrag til tolkningen af keramikken og dens sociale miljø | 233

Af Torbjörn Brorsson

Materiale og metode | 233

Analysen af seks skår af østersøkeramik fra Lolland | 235

Sammenfatning af analyseresultaterne | 236

Østersøkeramik - en sammenfatning | 236

Bundmærker - en kort historik | 238

Hvad repræsenterer karrene fra Lolland? | 238

Sammenfatning | 238

Appendiks 2

Kortbladsanalyse og kortbladsmateriale fra undersøgelsesområdet | 240

Eksempel på kortbladsanalyse af Valnæs på Nordfalster | 241

Redegørelse for det ældste kortbladsmateriale over undersøgelsesområdet | 244

Appendiks 3

Introduktion til databasen | 245

Appendiks 4

Katalog | 247

Vejledning til katalog | 247

Fund- og fortidsmindekategorier | 250

Fund og fortidsminder fra vikingetid og tidlig middelalder fra Storstrøms Amt | 260

Noter | 286

Litteraturliste | 301